

مجتمع آموزش عالی اصفهان

پایان نامه دوره سطح ۳

رشته: فقه و اصول

با موضوع:

بررسی فقهی حضور زنان در ورزشگاه‌ها از منظر فقه امامیه و حنفیه

استاد راهنما:

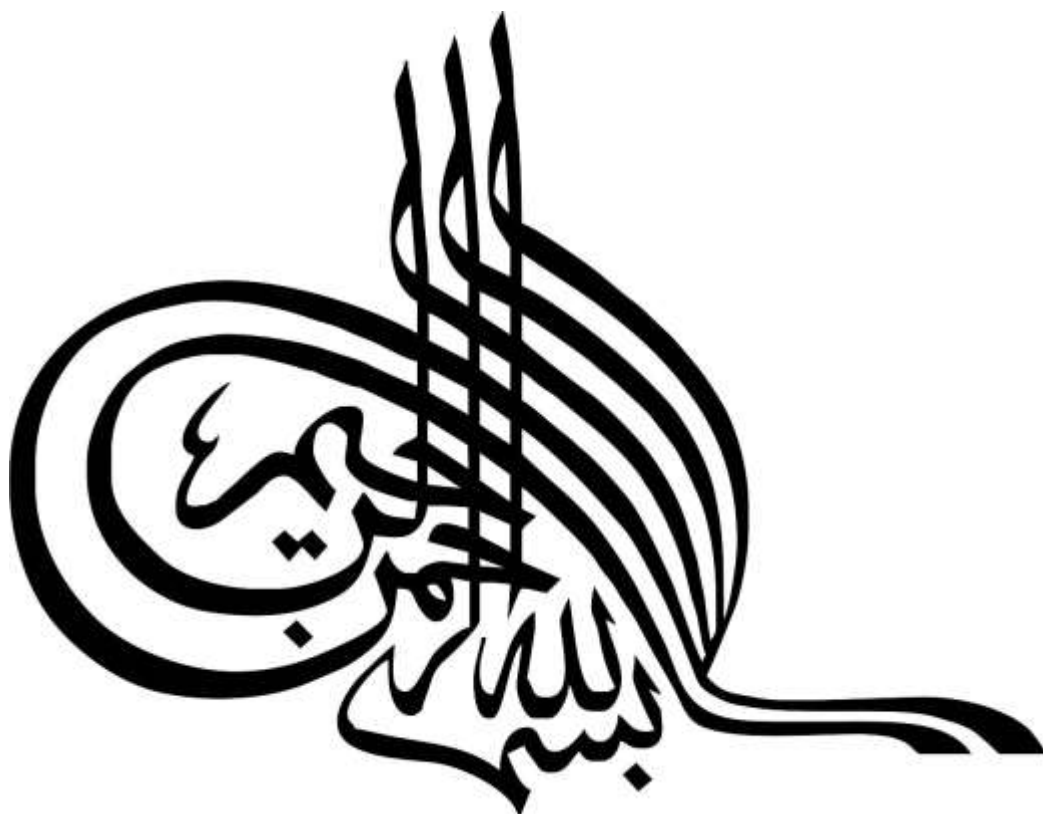
حجت الاسلام و المسلمین دکتر جواد سلیمیان

دانش پژوه:

حسین محمدی

کد تحصیلی: ۱۱۵۶۳۲۰

۹ مهر ماه ۱۴۰۲

توجه

مسئولیت مندرج در این پایان نامه، به عهده نویسنده است.

هرگونه استفاده از پایان نامه با ذکر منبع، اشکال ندارد و نشر آن بدون اجازه جامعه المصطفی العالمیه ممنوع می باشد.

تقدیم :

تقدیم به روح شهدای جنبش عدالت خواهی، در افغانستان و شهدای جبهات مقاومت که در مقابل ستم ملی و تبعیضات فاشیستی قد علم نمودند و با تقدیم جانهای شیرین خویش در راه خدا و نجات مردمان ستم دیده خود، جاودانه شدند.

تقدیم می‌کنم به روح برادرم، شهید محمد تقی محمدی (شهید میثم)، که همواره نصایح او در همه امور مثل نور ملایم، به روح و روانم می‌تابد.

تقدیم می‌کنم به دختر ۱۳ ساله شهیدی که وقتی تیر ستم نیروهای اهریمینی فاشیسم به او اصابت کرد و بر روی زمین سرسبز کجابه افتاد، با صدای نالان فریاد زد یا تیر خلاص به من بزنید یا اینکه مرا تنها نگذارید؛ شهیده حبیبه!

تقدیم می‌کنم به گلوی بریده دختر ۱۲ ساله‌ای که با نامردی‌ها و معامله‌گری نماینده‌های پارلمان ولایت خویش به ابدیت پیوست، شهیده تبسم!

ماتن به فنا دادیم تازنده شما باشین (بلخی)

امید که روزی، ما هم با عزت و سربلندی، تن به فنا بسپاریم!

تشکر و سپاس:

از خداوند منان سپاسگذارم که توفیق عنایت نمود تا این تحقیق را تدوین نمایم و به مصداق «من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق» بسی شایسته است از مسئولین جامعه المصطفی العالمیه واحد اصفهان که زمینه فراگیری علوم دینی را فراهم نمودند سپاس گذاری نمایم.

از استاد گرامیم جناب آقای حجة الاسلام والمسلمین دکتر جواد سلیمیان، بسیار سپاسگذارم چرا که بدون راهنمایی های ایشان تامین این پایان نامه بسیار مشکل مینمود.

از استاد گرانقدر، جناب آقای حجة الاسلام والمسلمین دکتر قربانی مقدم سپاسگذارم، همکاری های ایشان راهگشاه بود.

تشکر میکنم از همسرم، که محیطی سرشار از سلامت و امنیت و آرامش و آسایش برای من فراهم نمود.

چکیده:

دیدگاه‌های فقهی متفاوت درباره حضور زنان در ورزشگاه‌ها وجود دارد که این به تفاوت دیدگاه مجتهدان بستگی دارد، امروزه حضور زنان در ورزشگاه‌ها برای تماشای ورزش مردان به یک امر چالشی روبرو شده از یک طرف داعیه داران حقوق زنان و شرط حضور زنان در ورزشگاه‌ها از طرف فیفا برای کشورهای واز سوی دیگر اقشار مذهبی و قسمتی از حاکمیت کشورهای با این پدیده مخالف هستند. با این وجود درین باره بحث فقهی میتواند راهگشا باشد. در این تحقیق حضور زنان در ورزشگاه‌ها برای تماشای ورزش مردان از نگاه فقهی، بر مبنای فقه امامیه و حنفیه مورد بررسی قرار میگیرد و درین مورد، دونظر متفاوت وجود دارد، مانعین: با استدلال به حکم اولیه که عدم خروج زنان از منزل و عدم جواز اختلاط مردان و زنان اجنبی و برهنه بودن بخشی از بدن مردان است. و با استدلال به حکم ثانویه که عدم امنیت و متضرر شدن زنان در صورت حضور در ورزشگاه‌ها. با این دلایل بر مبنای هر دو مذهب، حضور زنان در ورزشگاه‌ها جایز نمی دانند. مجویزین: با استدلال به حکم اولیه که قاعده اباحه اصل آزادی و سیره معصومان (ع) و سیره صحابه است. و با استدلال به حکم ثانویه که حضور زنان تأثیر در انسجام ملت‌ها دارد و مصلحت که در حضور بانوان برای کشورهای نهفته است. با این دلایل حضور زنان در ورزشگاه‌ها برای تماشای ورزش مردان را جایز میدانند.

واژگان کلیدی: ورزش، ورزشگاه، فقه امامیه، فقه حنفی، تماشاگر.

فهرست مطالب

بخش اول:	۷
چارچوب تحقیق	۷
۱- فصل اول: کلیات	۸
۱-۱- مقدمه	۸
۱-۲- بیان مسئله	۹
۱-۳- سوالات تحقیق	۱۰
۱-۳-۱ سوال اصلی:	۱۰
۱-۳-۲ سوالات فرعی	۱۰
۱-۴- سابقه و ضرورت انجام تحقیق:	۱۰
۱-۵- فرضیه های تحقیق (هر فرضیه به صورت جمله خبری نوشته شود):	۱۱
۱-۶- هدف تحقیق:	۱۱
۱-۷- جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق:	۱۱
۱-۸- روش تحقیق:	۱۱
۱-۹- روش گردآوری:	۱۱
۱-۱۰- قلمرو تحقیق (زمانی، مکانی و موضوعی):	۱۱
۲- فصل دوم: مفهوم شناسی	۱۲
۲-۲- ورزش	۱۲
۲-۲- ورزشگاه	۱۳
۲-۳- ورزشکار	۱۳

۴-۲- تماشاگر	۱۴
۵_۲_ فقه	۱۴
۵-۱- ۲- فقه در اصطلاح امامیه	۱۴
۲-۵-۲ فقه در اصطلاح حنفیه	۱۵
۶-۲- تعریف امامیه یا شیعه اثنا عشری	۱۵
۷-۲- تعریف حنفیه یا مذهب حنفی	۱۶
بخش دوم:	۱۷
ادله فقهی قائلین به عدم جواز حضور زنان در ورزشگاهها	۱۷
فصل اول:	۱۹
بررسی حضور زنان در ورزشگاهها بر مبنای حکم اولیه	۱۹
۱- گفتار اول بررسی بر مبنای فقه امامیه	۲۰
۱-۱- دلیل اول قبیح بودن خروج زنان از منزل	۲۰
۱-۱-۱- دلیل قرآنی	۲۱
۲-۱-۱- دلیل روایی	۲۳
۳-۱-۱- دیدگاه فقها	۲۴
۲-۱- دلیل دوم: حرمت اختلاط بین مردان و زنان	۲۶
۱-۲-۱- دلیل قرآنی عدم جواز اختلاط بین مرد و زن	۲۷
۲-۲-۱- روایات عدم جواز اختلاط بین مردان و زنان	۲۹
۱-۲-۲-۱- تذکر امام علی (علیه السلام) به اهل عراق	۲۹
۱-۲-۲-۲- روایت عدم حضور زنان در نماز جمعه و جماعت و تشییع جنازه	۳۱

- ۳۳ ۳-۲-۱ روایات حکم سلام دادن به زنان
- ۳۴ ۳-۲-۱ دیدگاه فقیهان
- ۳۷ ۳-۱-۱ دلیل سوم: ممنوعیت نگاه زن به بدن مرد اجنبی
- ۳۸ ۳-۱-۱ آیات، مبنی بر حرمت نگاه زن به بدن مرد
- ۴۲ ۳-۱-۲ روایات: مبنی بر حرمت نگاه زن به بدن مرد
- ۴۴ ۳-۱-۳ -- نظر فقها: مبنی بر حرمت نگاه زن به بدن مرد
- ۴۴ ۳-۱-۳-۱ - دسته اول حرمت نگاه زن به بدن مرد بدون استثنا
- ۴۵ ۳-۱-۳-۲ - دسته دوم حرمت نگاه به غیر از بار اول و غیر از دست و صورت
- ۴۹ ۲- گفتار دوم مبنای فقه حنفی طبق حکم اولیه
- ۴۹ ۲-۱ - دلیل اول: قبیح بودن خروج زنان از منزل از منظر فقه حنفی
- ۴۹ ۲-۱-۱ - دلیل قرانی
- ۵۱ ۲-۱-۲ دلیل روایی
- ۵۲ ۳-۱-۲ دیدگاه مفتی ها
- ۵۴ ۲-۲-۱ دلیل دوم: حرمت اختلاط مرد و زن
- ۵۴ ۲-۲-۱ - دلیل روایی
- ۵۶ ۲-۱-۲-۱ روایت در نکوهش حضور زنان در نماز جمعه
- ۵۷ ۲-۲-۲ نظر مفتی ها
- ۵۸ ۲-۲-۲-۱ مخالفین حضور زنان جماعت
- ۶۰ ۳-۲-۱ دلیل سوم: حرام بودن نگاه زن به بدن مرد اجنبی
- ۶۱ ۳-۲-۱ استدلال به زلال وحی

۶۴	۲-۳-۲- استدلال به روایات
۶۵	۲-۳-۳ استدلال به نظر مفتی ها
۷۰	فصل دوم:
۷۰	بررسی حضور زنان در ورزشگاه‌ها بر مبنای حکم ثانویه
۷۱	۱- دلیل اول: عدم امنیت
۷۱	۱-۱- اثبات عدم امنیت
۷۳	۲- دلیل دوم پیش‌گیری از آسیب‌های روحی و روانی
۷۴	۲-۱- بررسی بر اساس فقه امامیه
۷۴	۲-۱-۲ آیه: در نفی آسیب به نفس
۷۴	۲-۲-۱ روایات: در نفی آسیب به نفس
۷۶	۲-۳-۱ نظر فقها: در نفی آسیب به نفس
۷۷	۲-۲ بررسی فقهی بر مبنای فقه حنفیه
۷۷	۲-۲-۱ روایات: در نفی آسیب به نفس
۷۸	۲-۲-۲ استدلال به نظر مفتی ها
۸۱	بخش سوم:
۸۱	ادله فقهی قائلین به جواز حضور زنان در ورزشگاه‌ها
۸۳	فصل اول:
۸۳	ادله فقهی قائلین به جواز حضور زنان در ورزشگاه‌ها بر مبنای حکم اولیه
۸۴	۱- گفتار اول بر مبنای فقه امامیه
۸۴	۱-۱ دلیل اول: سیره معصومان و حضور اجتماعی زنان در زمان معصومان «ع»

۱-۱-۱	حضور اجتماعی زنان در زمان معصومان «ع».....	۸۵
۱-۱-۲	نماز خواندن مرد وزن در کنار هم دیگر.....	۸۷
۱-۱-۳	حضور مردان و زنان در کنار هم در طواف وسعی وصفا.....	۸۹
۱-۲	دلیل دوم: قاعده اباحه.....	۹۱
۱-۲-۱	آیات قرانی در مورد قاعده اباحه.....	۹۲
۱-۲-۲	روایات در مورد قاعده اباحه.....	۹۷
۱-۲-۳	نظر علما و بزرگان درین باره.....	۱۰۰
۱-۳	دلیل سوم: اصل حق آزادی و طبیعی انسان.....	۱۰۲
۲-	گفتار دوم بر مبنای فقه حنفیه.....	۱۰۷
۲-۱	سیره صحابه و حضور اجتماعی زنان در زمان صحابه.....	۱۰۷
۲-۱-۱	حضور زنان در نماز عید.....	۱۰۷
۲-۱-۲	حضور اجتماعی زنان در زمان خلفا.....	۱۰۹
۲-۱-۳	ملاقات مردان و زنان را ویا بالعکس.....	۱۱۲
۲-۲	دلیل دوم - قاعده اباحه.....	۱۱۴
۲-۲-۱	آیات در باره قاعده اباحه.....	۱۱۴
۲-۲-۲	حدیث در باره قاعده اباحه.....	۱۱۸
۲-۲-۳	نظرمفتی ها درباره قاعده اباحه.....	۱۱۹
	فصل دوم:.....	۱۲۴
	ادله فقهی قائلین به جواز حضور زنان در ورزشگاه ها بر مبنای حکم ثانویه.....	۱۲۴
	دلیل اول: اتحاد و انسجام یک ملت.....	۱۲۵

دلیل دوم: مصلحت جامعه ورزشی در گرو حضور زنان.....	۱۲۹
جایگاه مصلحت	۱۳۱
جمع‌بندی و نتیجه	۱۳۶
فهرست منابع	۱۳۸
منابع فارسی	۱۳۸
منابع عربی.....	۱۴۳
مقالات پژوهشی.....	۱۴۱
منابع دیجی تالی	۱۴۱
سایت های انترنتی	۱۴۲

بخش اول:

چارچوب تحقیق

۱- فصل اول: کلیات

۱-۱- مقدمه

حضور زنان در ورزشگاه‌ها را می‌توان از نگاه جامعه‌شناسی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بررسی نمود و این یک پدیده نو ظهور است که می‌توان از زوایایی گوناگون مورد کنکاش قرار بگیرد اما در این تحقیق از منظر فقهی بررسی می‌شود از آنجای که فقه در جامعه اسلامی سر چشمه باید ها و نبایدها می‌باشد اگر از نگاه فقهی مجوز حضور داشته باشند دیگر بحث در باره مسائل سیاسی و اقتصادی و .. باقی نمی‌ماند چون فقه همه مسائل را در نظر می‌گیرد و بعد حکم صادر می‌کند لذا بررسی فقهی حضور زنان در ورزشگاه‌ها در شرایط کنونی از اهمیت ویژه بر خوردار است از نگاه سیاسی که همانا ساز مان ملل و کشورهای که تابع «فیفا» قرار دارد مجبور است حکم فیفا را اجرا نماید و از سوی دیگر اگر فرامین فیفا در عرصه ورزش فوتبال اجرا نشود، از شرکت در مسابقات منع می‌شود و کشورهای اسلامی از امتیازی که توسط فوتبال شامل حال شان می‌شود محروم می‌شوند، و نظر فقها در این موارد راهگشا است تا دولت مردان و مسلمین در مضیقه قرار نگیرند.

در این باره حکم فقهی مستقل وجود ندارد لذا با بررسی چندین موضوع فقهی از منظر فقه امامیه و حنفیه و دلایلی که بیان می‌شود حضور و یا عدم حضور بانوان بیان می‌شود، و در این باره دو نظریه وجود دارد. یکی: عدم حضور بانوان را بر اساس حکم اولیه که همانا عدم خروج زنان از منزل و جایز نبودن اختلاط زنان و مردان بررسی می‌شود.

و بر اساس حکم ثانویه، جایز نبودن نگاه زن به بدن مرد اجنبی و دفع ضرر از زنان که همانا به واسطه خشونت ورزشی احتمال ضرر جسمی و روحی نسبت به زنان وجود دارد.

دوم: جواز حضور بانوان بر اساس حکم اولیه که همانا قاعده اصل اباحه و اصل آزادی و رفتار معصومین و صحابه با زنان مورد بررسی واقع می‌شود.

و براساس حکم ثانویه، ورزش به ویژه فوتبال برای اتحاد و همبستگی جامعه نقش مؤثر دارد و همچنین مصلحت و شرایط فعلی بررسی می‌شود.

گفتیم فقه در جامعه اسلامی مبنای باید ها و نبایدهاست و از سوی دیگر فقه اسلامی برای یک زمان و مکان خاص نیست؛ بلکه فروع براساس زمان و مکان قابل تغییر است. اگر حکم فقهی قابل تغییر نباشد برای زمان و مکان‌های مختلف سازگاری ندارد بنابر این اساس نظر مانعین و مجوزین مورد بررسی واقع می‌شود.

۲-۱ بیان مسئله

مسایل مطرح در حوزه فقه و حقوق جامعه امروز مسلمانان در زمینه زنان، حضور آنان در ورزشگاهها و تماشای مسابقه های مردان اعم از کشتی، فوتبال، والیبال و است. بدیهی است که این موضوع ابعاد مختلفی دارد. با توجه به این مطلب میتوان موضوع را از منظر دانشهای گوناگونی چون جامعه شناسی، اقتصاد، سیاست و حقوق مورد مطالعه قرار داد. در این تحقیق تلاش می‌شود دلایل جواز و عدم جواز حضور زنان در ورزشگاهها و تماشای بازیگران مرد از نظر فقه جعفری و حنفی مورد بررسی قرار گیرد. از آنجا که دیدگاههای فقهی گوناگونی در این مسأله وجود دارد، کوشش میشود اقوال جمع آوری شود و دلایل هر کدام مورد دقت قرار گیرد.

از ویژگیهای این مسأله پر چالش بودن آن است. انجمن های حقوق زنان، روشنفکران دینی و غیر دینی و فقیهان معتقد به فقه سنتی و یا فقه پویا در این باب اظهار نظر نموده اند. کوشش میشود برخی دلایل اجتماعی و حقوقی ارائه شده توسط آنان ذکر شود. جمع بندی دیدگاههای گوناگون پس از نقد و نظر در خصوص ادله هر کدام از قائلان به جواز یا عدم جواز صورت خواهد پذیرفت.

در شرایط موجود ورزش های گوناگون ابداع میشوند و بعضی از ورزش ها ده ها سال است، به وجود آمده اند

و در اکثر ورزشها مردان نیمه برهنه ظاهر میشوند و از سوی نهادهای بین المللی حضور زنان در ورزشگاهها را قانونی میدانند علی رغم این فقهای اسلام نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم را حرام میدانند. حال سوال اصلی اینجاست حضور زنان در ورزشگاه ها از نگاه فقه امامیه و حنفیه چه حکمی دارد؟

۳-۱- سوالات تحقیق

۳-۱-۱ سوال اصلی:

حضور زنان در ورزشگاه ها از نگاه فقه امامیه و حنفیه چه حکمی دارد؟

۳-۱-۲ سوالات فرعی

۱) ادله فقهی امامیه و حنفی قائلین به عدم جواز حضور زنان در ورزشگاه چیست؟

۲) ادله فقهی امامیه و حنفی قائلین به جواز حضور زنان در ورزشگاه چیست؟

۴-۱- سابقه و ضرورت انجام تحقیق:

سابقه : با بررسی های صورت گرفته تنها یک کتاب با نام حضور زنان در ورزشگاه: پژوهش فقهی. نویسنده جواد فخار طوسی تاریخ انتشار ۱۳۹۷ انتشار یافته اما در مورد موضع این پایان نامه، کتاب یا مقاله پیدا نتوانستم

ضرورت: در جامعه کنونی اسلامی حضور زنان در ورزشگاه برای تماشا مسابقه مردان به خصوص فوتبال تبدیل به یک معضل اجتماعی شده و یک فضای دو قطبی به وجود آورده است. چالش جدی، بین برخی از انجمنهای مدافع زنان و نهادهای بین المللی و برخی از نهادها و ارگانهای مذهبی شکل گرفت. به طور قطع نفس طرح فقهی مسأله در قالب یک پژوهش، قدم کوچکی برای حل مسأله می باشد. از طرف دیگر، با توجه به اعلام حضور زنان در ورزشگاه آقایان، آثار و پیامدهای اخلاقی این مسأله، از جمله اختلاط با نامحرم و ایجاد بستر گناه اهمیت و ضرورت موضوع را بیش از پیش نشان میدهد. پژوهش از منظر فقه به این موضوع میتواند زوایای گوناگون این موضوع را مورد بررسی قرار دهد و پاسخ برخی از پرسشها را بیابد.

۵-۱- فرضیه های تحقیق (هر فرضیه به صورت جمله خبری نوشته شود):

در این تحقیق در نظر فقهای امامیه تفاوت نظر وجود دارد برخی معتقد به جواز است و برخی دیگر معتقد به منع است حکم اولیه حضور زنان در ورزشگاهها اشکالی ندارد؛ اما بر مبنای حکم ثانویه حضور زنان در ورزشگاه حرام است.

از نظر فقه حنفی حضور زنان در ورزشگاه ها حرام است، گرچند عرف در فقه حنفی نقش بسزایی دارد. طبق مبنای عرفی، احتمال جواز وجود دارد.

۶-۱- هدف تحقیق:

در این تحقیق حضور زنان در ورزشگاه ها بررسی می شود و نظر فقها و مجتهدین بیان می شود تا زمینه برای مباحث بیشتری در این مساله فراهم شود.

۷-۱- جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق:

بنده در تحقیقاتم چنین موضوعی با این مشخصات نیافتم

۸-۱- روش تحقیق:

این تحقیق به صورت توصیفی به این معنی که کتاب های فقها بررسی و در قالب زمان حاضر تحلیل میشود

۹-۱- روش گردآوری:

گردآوری این تحقیق کتاب خانه ای می باشد و در صورت نیاز به صورت میدانی استفتا صورت میگیرد

۱۰-۱- قلمرو تحقیق (زمانی، مکانی و موضوعی)

زمانی: زمان حاضر بررسی می شود.

مکانی: کشورهای اسلامی به خصوص پیروان امامیه و حنفیه را در بر می گیرد.

موضوع: فقهی، از نگاه فقه امامیه و حنفیه.

۲- فصل دوم : مفهوم‌شناسی

پس از آنکه کلیات بیان شد لازم است واژگان کلیدی که درین نوشتار به کار رفته از نگاه مفهومی به بررسی گرفته شود از آنجای که موضوع پایان نامه «بررسی فقهی حضور زنان در ورزشگاه ها از نظر فقه امامیه و حنفیه» میباشد موارد ذیل از نگاه لغوی و اصطلاحی مورد واکاوی قرار میگیرد.

۲-۲- ورزش

ورزش در فرهنگ روز سخن، یکی از منابع شناخته شده برای ریشه‌یابی واژگان است، ورزش را این‌گونه تعریف کرده است: ۱. فعالیت بدنی سازمان یافته که برای تقویت قوای جسمانی و کسب مهارت های حرکتی انجام می‌شود. ۲. عمل مکرر و تمرین که برای به دست آوردن نوعی مهارت یا حفظ آن انجام می‌گیرد؛ تمرین؛ ممارست: ورزش ذهنی.^۱

^۱ - حسن انوری، فرهنگ روز سخن، ص ۱۳۰۹.

ورزش امروزه بیانگر یک نوع تجلی واتحاد وهم دلی در کشورها به حساب می آید به ویژه کشور های چند قومیتی ومذهبی ،ورزش های گوناگون امروزه ابداع شده، فردی مثل: کشتی ، وزنه برداری ،تکواندو وکاراته .

تیمی، مثل : فوتبال ،بسکتبال وکریکت

درین جا ورزش فوتبال مورد بحث است که برای مسابقه ابداع شده و طرفداران زیادی داردوبازی فوتبال تأثیر مستقیم به افراد جامعه وروابط بین المللی دارد، وازنگاه فقهی نوع پوشش وخشونت وتأثیر فوتبال درجامعه مورد بررسی قرار میگیرد.

۲-۲- ورزشگاه

ورزشگاه به مکانی معمولا سربازکه تمرینات ومسابقات ورزشی در آن انجام می شود وجایگاه های ویژه ای برای نشستن تماشا چیان در آن وجود دارد ؛استادیوم ۲۰ محلی برای ورزش کردن؛ باشگاه ورزشی.^۱

ورزشگاه از نظر لغوی، به محلی که به ورزش اختصاص یافته باشد، اطلاق می شود. همچنین به جایی مخصوص ورزش کردن، ورزشخانه گفته می شود.^۲ درین تحقیق منظور استادیوم فوتبال است، با حضور دهها هزار نفر برای تشویق تیم مورد علاقه خود حضور می یابند.

۲-۳- ورزشکار

ورزشکار، کسی که به ورزش علاقه مند است وپیوسته ورزش میکند.^۳ درین تحقیق فوتبالیست ها مورد بحث است.

^۱ - همان، ص ۱۳۰۹

^۲ -: علی اکبر دهخدا، لغتنامه دهخدا، جلد ۱۴، ص ۲۰۴۷۷

^۳ - همان، ج ۱۴، ص ۲۰۴۷۷.

۴-۲- تماشاگر

تماشاگر به معنای تماشاچی. تماشاکننده. تماشاگری، به عمل تماشاگر گوید به معنای هوا وهوس^۱. تماشاگر، آن که به چیزی یا واقعه ای را نگاه میکند؛ بیننده؛ تماشاچی^۲.
درین جامنظور تماشا گرانی است که با حضور خویش در ورزشگاهها برای تشویق تیم مورد نظر خویش حضور به هم میرسانند.

۵-۲_ فقه

در لغت: دلالت بر ادراک شی و علم به آن شی، هرگونه علم پیدا کردن به یگ شی را فقه میگویند^۳.
رسیدن به علم غایب توسط علم حاضر را فقه گویند^۴.

۵-۱- ۲- فقه در اصطلاح امامیه

علم به احکام شرعیه فرعیه، از راه استدلال به ادله تفصیلیه؛ فقه واژه ای است که در زبان عربی به معنی فهم و درک و نیز علم و آگاهی می باشد. در آغاز پیدایش اسلام، این واژه به هرگونه آگاهی و فهم دینی اطلاق می گردید؛ خواه این آگاهی مربوط به امور اعتقادی بود، یا مربوط به احکام عملی و اجرایی، اوامر و نواهی و..... به تدریج اصطلاح فقه تنها به دانشی اختصاص یافت که پیرامون شریعت و احکام شرعی بود هرچند گروهی کوشیدند تا از دانش کلام و معارف اعتقادی به فقه اکبر تعبیر کنند (ابو حنیفه، الفقه الاکبر) اما ظاهراً این اصطلاح چندان مقبول جامعه دینی قرار نگرفت و در نتیجه اکنون واژه فقه تنها به دانش شریعت اطلاق میگردد. فقه همانگونه که بر فهم احکام شرعی اطلاق شده، به خود احکام نیز گفته شده است.^۵

^۱ - همان ج چهارم ص ۶۰۹۸

^۲ - حسن انوری، فرهنگ روز سخن، ص ۳۳۵.

^۳ احمد ابن فارس، معجم مقاییس اللغة، ج ۴، ص ۴۳۳

^۴ الحسین بن محمد ابوالقاسیم، راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن: ص ۶۴۲

علی اکبر دهخدا، لغتنامه دهخدا، زیر نظر محمد معین و جعفر شهیدی، جلد ۳، ص ۴۰۵۳

^۵ جمعی از نویسندگان، دایره المعارف تشیع: جلد ۱۲ ص ۳۵۷